

GILLEBLADET

Medlemskrift
för Handelsgillet
i Helsingfors rf

Nr 4 • 2018

Gillet planerar bygge

Glastak, hotell och ny klubb på gång
Sidorna 6–8

Medlemmarna har talat

Enkät ger stöd åt styrelsen
Sidorna 16–17

Stadsbilden förändras

Helsingfors profil ritas om
Sidorna 10–11

Tilastokeskus

WETSDAT I
class of
HEKU

Fupp
MONKL

Aktualitetsseminarium på Hanken den 5 november

Så in i Norden!

Fem framgångsperspektiv

Handelsgillet i Helsingfors r.f., Ekonomiska Samfundet i Finland r.f. och Svenska handelshögskolan arrangerar sitt årliga ekonomiska seminarium måndagen den 5 november i Hankens festsal. Seminariet fokuserar på nordiskt samarbete inom ekonomi, miljö, forskning och energi.

Program:

Moderatorer: **Jens Berg** och **Maria Wetterstrand**

14.00 **Hankens välkomsthälsning:** rektor **Karen Spens**.

14.05 **Välkomstord å arrangörernas vägnar:** **Jan-Erik Enestam**, ordförande för seminariekommittén.

14.15 **Seminariet öppnas:** Riksdagsledamot, PD **Erkki Tuomioja**.

14.35 **Norden som förbundsstat:** inledande föredrag av FK **Gunnar Wetterberg**.

Paneldiskussionen inleds, 20 minuter per panelblock.

15.15 **Block 1: Norden som hemmamarknad**

Gunnar Wetterberg, generalsekreterare **Dagfinn Høybråten**, Nordiska ministerrådet och verkställande direktör **Risto E. J. Penttilä**, Nordic West Office

15.40 Paus för kaffe och nätverkande

16.35 **Block 2: Miljö**

Tidigare miljökommissionären, tidigare miljö- och samarbetsministern **Connie Hedegaard** och samhällsdebattören, tidigare medlemmen av Europaparlamentet **Anders Wijkman**.

17.00 **Block 3: Forskning**

Gunnar Wetterberg, professor emeritus **Gunnel Gustafsson** och professor emeritus **Gustaf Björkstrand**.

17.25 **Block 4: Energi**

Verkställande direktör **Elina Kivioja**, Vattenfall AB och **Simon Ollus**, direktör för elhandel och produktionsstyrning, Fortum Abp.

17.50 **Slutord:** **Jan-Erik Enestam**

18.00–20.00 Buffé

Deltagaravgifter och anmälan:

Pris och anmälan från och med den 7 oktober på Handelsgillets webbplats: handelsgillet.fi/aktuellt eller via seminariets webbplats toppsemi.com.

Ekonomiska
Samfundet

5

Ledaren
Viktigt vägval.

6

Vill förädla fastigheten ●●●●●●●●
Gillet planerar ny klubb, glastak och hotell.

9

Bättre beläggning
Även ekonomiskt något ljusare för hotellbranschen.

10

Profilen ritas om
Nya stadsdelar och spektakulära byggen ger Helsingfors ny karaktär.

12

Elbilen accelererar ●●●●●●●●
långsamt
Förnybar diesel är det riktigt smarta miljöbränslet.

15

Litteraturrutan
Så skriver författarna om sig själva.

16

Enkät stöder bygge
Medlemmarna gav styrelsen nyttig vägkost.

18

Vinspalten
Fynd och ett superfynd i höstskörden.

19

Goda grönsaker
Några grundläggande knep för att lyckas med tillredningen.

20

Börskolumnen
Stefan Törnqvist förutspår tokrally.

21

Gilleaktuellt

GILLEBLADET

Kommunikationsutskottet 2018:

Ordförande:
Peter Nordling
Medlemmar:
Matts Dumell
Patrik Lindfors
Göran Wallén

Ansvarig utgivare:
Johan Hjelt

Chefredaktör:
Peter Nordling,
tfn 050 5595 778

Utgivare:
Handelsgillet i Helsingfors r.f.
Kaserngatan 23 A 12
00130 Helsingfors
tfn 09 669 798
info@handelsgillet.fi

Ombrytning:
Oy Nordinfo Ab, Maj-Len Roos

Annonser:
Tilininurkka Ky, Bo Gerkman
PB 89, 02211 Esbo
tfn 0400 449 724
bo.gerkman@tilininurkka.fi

Tryckeri:
Oy Painotalo tt-urex Ab, Borgå
Medlem i Tidskrifternas Förbund.

Utgivningschema 2018:

Nr 1	8.2	deadline 11.1
Nr 2	12.4	deadline 12.3
Nr 3	14.6	deadline 3.5
Nr 4	4.10	deadline 6.9
Nr 5	13.12	deadline 15.11

Foto: Karl Vilhjálmsson

GILLEshoppen

I Gilleshoppen kan du köpa bästsäljaren Bordsvisor på Handelsgillet, Handelsgillet's manschettknappar och slipshållare samt kondoleans- och gratulationsadresser.

Bordsvisor på
Handelsgillet,
20 euro.

Kondoleans- och gratulationsadresser à 15 euro.

Servettkedja
25 euro

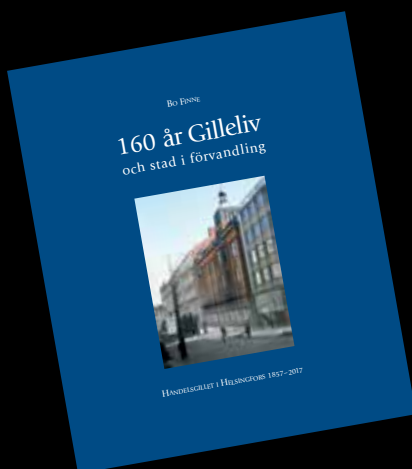
Manschettknappar
+ etui 52 euro per
par.

Slipshållare +
etui 17 euro.

Produkterna kan beställas via Handelsgillet's kansli:
annika@handelsgillet.fi eller tfn 09 669 798.

Avhämtas från kansliet.

Du som blivit medlem i Handelsgillet år 2012 eller senare och inte fått den första upplagan av historiken kan avhämta ett exemplar gratis på Gillekansliet.

För övriga och för dig som vill ha flera exemplar finns historiken att köpa på kansliet under kanslietid (vardagar kl. 9-14) till ett pris om 30 euro per exemplar.

Kansliet tar emot jämnt belopp i kontanter eller en kvittens på förhandsinbetalning till Gillets konto

Nordea FI35 2401 1800 0601 12

eller

Aktia FI09 4055 1020 1828 57.

Johan Hjelt

Viktigt vägval

Gillet har under flera års tid visat positivt resultat och en nästan skuldfri balans. Men det finns ingen möjlighet att gardera sig för framtiden. Många styrelser har försökt, men inte lyckats lösa ekvationen. Pudelns kärna är den kontinuerligt kumulerande reparationsskulden för Gillets fastighetsinnehav. Skulden existerar men syns inte i balansräkningen. Med det minskade fastighetsinnehavet sedan cirka 25 år, har Gillet dessvärre inte förmått visa överskott för att lägga undan pengar för framtida reparationer.

Att med främmande finansiering öka inkomstunderlaget är en lång väg. Därmed inte sagt att Gillets första återköp i januari av en av de realiserade kontorslägenheterna inte var en lyckad transaktion. Men, avgörande är nog att kunna förädla det existerande fastighetsinnehavet så snabbt som möjligt, så att det ger en bättre avkastning.

Genom att styrelsen systematiskt under flera år har haft detta som en målsättning är Gillet nu i en situation där alla pusselbitar faller på plats. Den första biten i raden var, när man med Ahlström Capital kunde komma överens om att Gillet får flytta all servicetrafik från sin gårdsplan till en serviceled under grannfastigheten Kaserngatan 21 till Kaserntorget. Dessutom beaktades vid Ahlströms nybygge bland annat att alla brandsäkerhetsnormer för fönster och sprinklersystem skulle fylla normerna ifall Gillet bygger om sin fastighet.

Att ta i bruk gården för restaurangverksamhet visade sig, dessvärre, föranleda stora investeringar för nödutgångar till Kaserngatan i en ny källarvåning. Detta har sedermera kunnat undvikas med ett servitutsarrangemang med Nordea Pensionsstiftelse på adressen Fabiansgatan 6. Lösningen möjliggörs av att Nordeas hyresgäst Hotel F6 Oy på Fabiansgatan 6 skulle expandera och ta i bruk översta våningen av Gillets gårdshus för sin hotellverksamhet i det högsta segmentet av hotellrörelse i Helsingfors. Den nya fastighetsmodellen har också förutsatt servitutsarrangemang med fastigheten på Gillets norra sida, Kaserngatan 25. Underhandlingarna om detta är i sitt slutskede, och torde leda

till ytterligare till lösningar som ger en vinn-vinnlösning för bägge parter.

Det handlar med andra ord om en rad faktorer som i slutändan leder till betydande tilläggshyror för Gillet. De ökade hyrorna kommer dessutom från en tredje och ny verksamhetsform. Investeringarna är betydande, men återbetalningsförmågan vilar på stadig grund. De underliggande hyresavtalen är långfristiga. Det mest betydande gäller för hotellverksamheten som lyder på 26 år. Hyresarrangemangen överträffar återbetalningstiden för investeringen med besked.

Men det handlar inte bara om pengar. Samtidigt får Gillet ett betydande lyft för sina verksamhetsförutsättningar. Hela verksamheten kan flytta tillbaka från gårdshusets III våning till II våningen. Festsalen kan ta emot nästan 50 procent flera gäster än Donatorn. Klubbbrummet förstoras. De olika stora kabinetter i II våningen svarar bättre mot behovet och blir dessutom flera till antalet. I II våningen står större toaletter till förfogande än i entréväningen.

Som pricken över i torde Biljardklubben få lika stora lokaliteter, som tidigare, i första våningen med ytterligare en direkt ingång från gårdsplanen. Ingången tjänar dessutom som en tilläggsingång till klubblokaliteterna på II våningen.

Klappat och klart, frågar någon. Nej, ingalunda men på god väg. Framför allt är förhandlingarna med krögaren ännu halvvägs. Vår krögare har åtta år kvar av sitt hyresavtal, vilket ställer ramarna för förhandlingarna. Men det är till allas fördel att vi kan omförhandla nu, i stället för att starta från noll senare. Öppna är ännu byggnadstekniska tillståndsfrågor och mindre servitutstekniska frågor vilka man nu förhandlar om.

Föreningsmötets beslut 12.9 att slutföra förhandlingarna kommer att ha långtgående, goda konsekvenser för Gillet. Att det är viktigt att komma i mål så snabbt som möjligt säger sig självt, såväl ur ekonomisk men icke minst ur verksamhetens synvinkel.

Notan för ombyggnaden 3,5 miljoner euro:

Gårdsbyggnaden planeras

Notan för glastak över innergården, restaurang i gatubyggnadens affärer, förnyad festsal och förnyade klubblokaliteter och tio lyxiga hotellrum i översta våningen går loss på ca 3,5 miljoner euro.

För klubblokaliteterna ska Gillet få draghjälp av kända fonder och stiftelser. Tillsammans med förmånliga lån kunde det i teorin möjliggöra byggstart våren 2019. Men det finns många aber, av vilka medlemskårens stöd är det viktigaste.

Handelsgillets styrelse har skridit från tanke till handling i fastighetsfrågan. Undantagstillstånden för bland annat byggkvadratmeter och nödutgångar har utarbetats i samråd med myndigheterna. Byggplanerna har accepterats och officiellt undantagstillstånd förväntas inom en mycket snar framtid.

– Det är inga statshemligheter att vi en längre tid övervägt alternativet att ta gården i restaurangbruk, berättar styrel-

seordförande **Johan Hjelt** om de senaste svängarna.

– Det som har varit tidskrävande är att konceptet har ändrats under resans gång för att optimera dispositionen av utrymmena och kostnaderna. Avsikten var att ta upp utvecklingsplanerna på ett extra föreningsmöte redan i början av juni, men plötsligt dök nya och förmånligare lösningar upp i diskussionerna med rågrannarna.

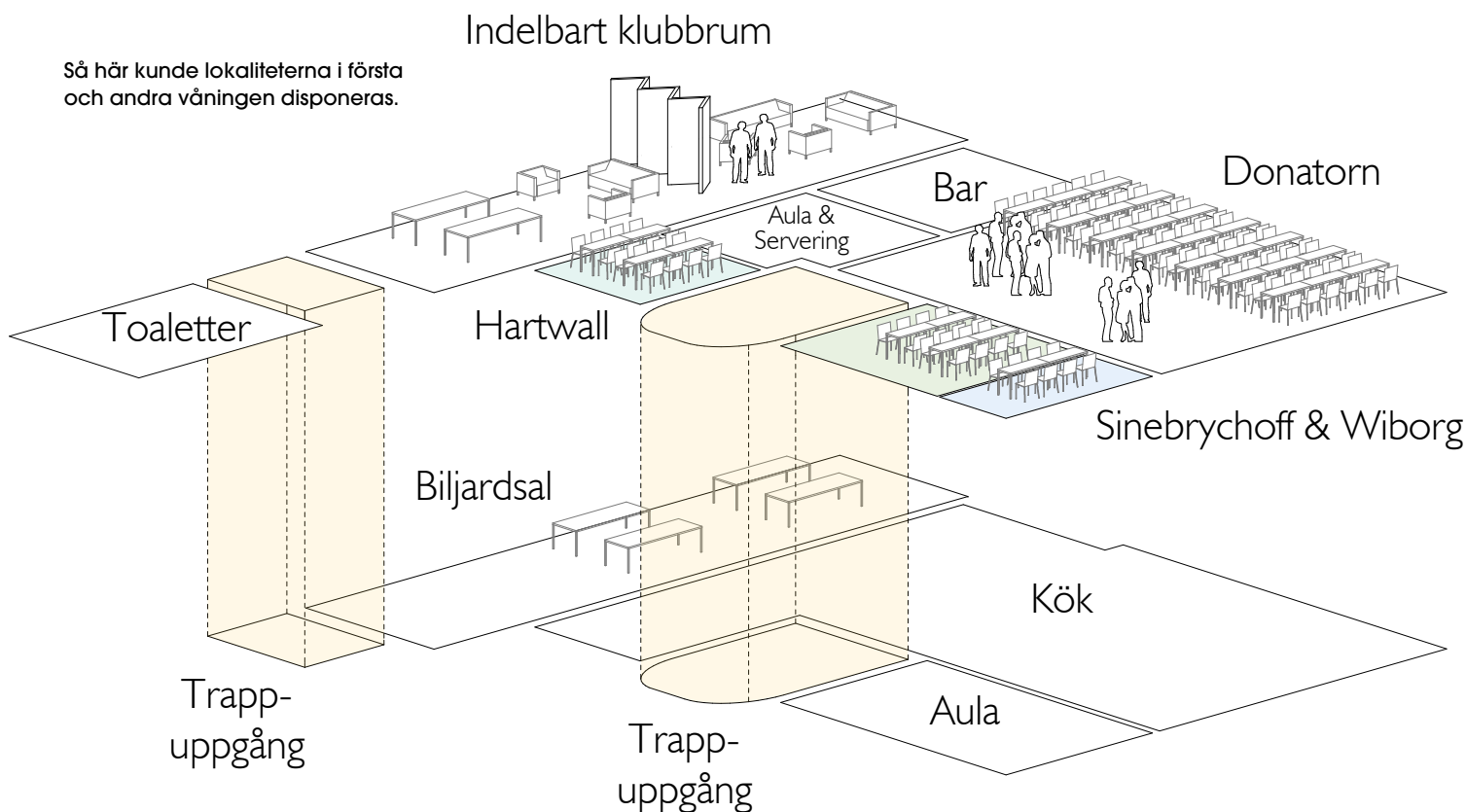
Tio lyxrum i tredje våningen

I augusti föll klossarna på plats då Nord-eas pensionssiftelse, som äger östra grann-tomten, godkände servitut på sin fastighet till förmån för Handelsgillet. Det i sin

tur möjliggjorde ett längre hyreskontrakt mellan Gillet och lyxhotellet F6 som driver 66 rum vid Fabiansgatan 6. Hotellet skulle expandera via en taktunnel direkt till gårdsbyggnadens tredje våning där Gillet skulle bygga tio lyxrum i storleken 25–30 kvadratmeter.

Hotell F6 Oy beskrivs med epitetet Boutique Hotel, alltså exklusivt och lyxigt. Det är ett familjedrivet hotell som grundades år 2015 av **Kasper Saari**, känd som grundare av Royal Restaurants. Saari och Nordea ser utvecklingsmöjligheter via en brygga till Gillets översta våning.

Hotellalternativet skulle samtidigt lösa problemen med två nödutgångar mot Fabiansgatan. Myndigheterna kräver tre nödutgångar för den verksamhet som skulle drivas i gårdsfastigheten. Även trubblet med den tredje nödutgången löstes i somras. Enighet om gemensam

Bilder: Arkitektbyrå Stefan Ahlman, utdrag av planeringsskisser

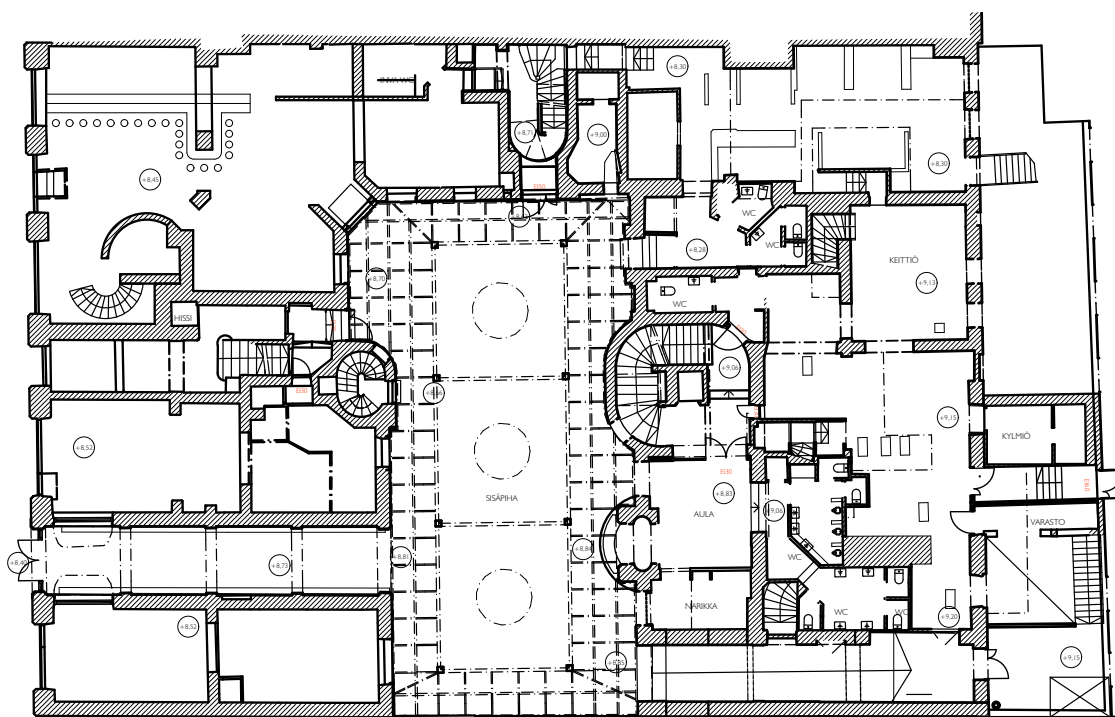
för glastak och hotellrum

anfallsväg och nödutgång med rågrannen i norr, Kaserngatan 25, innebär att Gillets nödutgång kunde byggas för en bråkdel av tidigare kostnadskalkyler efter att Kaserngatan 25 inledde en egen totalsanering.

– För tio år sedan hade det inte varit

möjligt att utveckla Gillets fastighet i den här riktningen eftersom grannarna norr om, öster om och söder om Kaserngatan 23 blockerade alla samarbetsplaner. Motståndet sprängdes då stadens Byggnadskontor flyttade ut från Kaserngatan 21

och Ahlström Capital tog över. Mycket fort löste sig samarbetet om varutransport och sophantering via nybyggets tomt, beskriver arkitekt **Stefan Ahlman** de nyaste planerna.

Det nya glastaket över den uppvärmda innergården skulle läggas i höjd med andra våningen. De tre hålen i glaset är stora takfönster.

Extra mötet gav styrelsen fullmakt

Med 46 röster för och 29 emot samt 2 nedlagda röster befullmäktigade det extra föreningsmötet den 17 september Handlingsgillet styrelse att slutföra förhandlingarna om planerna och att underteckna ramavtalet för gårdsprojektet.

Mötet godkände även att ungefär hälften av föreningens fastighetsvärde intecknas som borgen för det banklån styrelsen förhandlat om med Aktia. Fastigheterna

intecknas för totalt 4,4 miljoner euro medan lånet uppgår till 3,1 miljoner.

Mot styrelsens förslag lades två förslag om bordläggning av ärendet med hänvisning till att information om bland annat riskanalyser, VVS-arbeten och inteckningens storlek inte funnits tillgänglig.

Under mötet uttrycktes dessutom oro för att Handlingsgillet kan förlora sin status som allmännyttig förening om hyresintäkterna från hotellrum och restaurangen plötsligt ökar markant. Det kunde i sin tur medföra skattepåslag, befarade några

gillebröder. Frågorna kunde besvaras under mötet, och farhågorna om en förlust av status som allmännyttig förening på grund av större hyresinkomster kunde dementeras som obefogade.

Nu föreligger alltså ett första principbeslut om att gårdsprojektet förs vidare enligt presenterade premisser med slutförande av avtal och säkerhet för lån. De slutliga avtalen och byggtidtabellen framläggs under kommande föreningsmöten för att fastställas av medlemskåren.

Glastak med tre tithål

”Fastighetsförädlingen” skulle utföras i två etapper. Enligt den av styrelsen på extra föreningsmöten (27.8 och 17.9) presenterade utvecklingsplanen kostar det 1,75 miljoner euro att bygga om Donatorn och kabinetten till hotellrum. Med snabb start kunde de nya hotellrummen tas i bruk redan i oktober 2019.

Klubbverksamheten och Gilleaftnarna flyttas enligt planen ner till andra våningens festsal. Det skulle innebära en aning större och mer praktiska utrymmen jämfört med de nuvarande på plan tre. Kabinettet Arizona har plats för ett fyrtiotal.

Restaurangen flyttar dagligserveringen till plan ett och utvidgar i gatufastigheten och under det nya planerade glastaket. Att lägga glastak och utveckla restauranglokaliteterna har budgeterats till 1,3 miljoner euro. Byggtiden är beräknad fram till december nästa år. Festsalen skulle fortfarande fungera i restaurangens regi, ungefär som Donatorn idag.

På den skissbild, som förevisades medlemmarna, liknar glastaket över den uppvärmda innergården en något kuperad skapelse, som en genomskinlig ost med tre stora hål. Längs fasaderna består taket också av glas. Arkitektoniskt är ”tithålen” en tilltalande lösning för ventiler, ungefär som runda skylights i en glaskupol.

Sen tillkommer högst antagligt nån form av ny entré till restaurangen och till Gillets gårdsbyggnad. Här svävar arkitekten fortfarande en aning på målet.

Hysesintäkterna ökar

Det fina i kråksången är att bägge byggnadsskedena, hotellrummen och glastaket rätt fort borde börja generera nya intäkter. Eller så är det planerat.

– Styrelsen har kalkylerat med att hyresintäkterna kunde öka med över hälften från dagens cirka en halv miljon euro till uppskattningsvis 750 000 euro per år. Av ökningen skulle ungefär två tredjedelar komma från hotellverksamheten och resten från de utvidgade restauranglokaliteterna, uppger Hjelt.

Det skulle förutsätta låneupptagning på sammanlagt 3,1 miljoner euro för investeringarna. Den offert styrelsen har fått av Aktia skulle ha en marginal på under 2 procent och löpa på drygt 20 år.

– Den uppgjorda kalkylen visar att en

Så här skulle gårdsbyggnadens fasad te sig när glastaket är byggt.

investering i bättre hyresavkastning på sikt höjer värdet för Gillets hela fastighetsinnehav med omkring 60 procent från nuvarande cirka 8 miljoner till kalkylerade 13 miljoner euro. Handelsgillet äger i dag knappa två tredjedelar av gatufastigheten och 100 procent av gårdsbyggnaden och tomten.

Bidrag av fonder

Ett halvt dussin kända fonder och stiftelser har antingen bekräftat eller ställt i utsikt ett betydande finansiellt stöd för omstöpning av de egentliga Gillelokaliteterna, det vill säga festsalen, kabinetten, biljardsalen och socialutrymmena på plan ett och två. Enligt styrelsen har 360 000 euro redan beviljats, och understöd för mellan 50 000 och 100 000 euro är under behandling.

– Av de beviljade understöden hade föreningen 180 000 euro i kassamedel den 14 september, uppger Hjelt.

– Stiftelserna och fonderna finansierar inte Handelsgillet som sådant, utan uttryckligen lokaliteter för ett åttiotal olika allmännyttiga och andra föreningar, som skulle utnyttja lokaliteterna i andra våningen för sina möten och begivenheter.

Enligt Hjelt befinner sig Gillet nu i ett förligt läge då bidragsgivarna är villiga att räcka ut handen samtidigt som låneupptagning kan ske till förmånliga villkor. Nästa år kan de yttre förutsätt-

ningarna vara mindre gynnsamma.

Ifall byggprojektet kan inledas i mars eller april 2019 skulle det stökigaste byggskedet infalla under sommarmånaderna. Arkitektbyrån utgår från att de nya Gillelokaliteterna borde vara inflyttningsklara i december nästa år.

Då Gillets fastigheter för 28 år sedan senast stod inför en omfattande renovering såldes drygt 40 procent av gatufastigheten för att rädda det resterande fastighetsinnehavet. Beslutsprocessen blev en utdragen vals med misstroende för sittande ordförande, extra föreningsmöten och avgörande först i fjärde omgången i maj 1992.

Rättelse:

I Gillebladet nummer 3/2018 i artikeln Tiden inte mogen för kvinnligt medlemskap blev Gillebroder Kim Björkwall fel citerad. I tidningen stod det:

– Gillet är inte till för näringslivet utan det är till för sina medlemmar. Vi vill inte ha kvinnliga medlemmar, sammanfattade Kim Björkwall. Vi vill ha det kvar som en kamratförening.

Rätt citat hade varit:

– Handelsgillet är inte till för näringslivet utan för sina medlemmar.

Lite uppåt för hotellen

Det går något bättre för den finländska turism- och hotellbranschen, bland annat i Helsingfors. Växande turistströmmar höjer beläggningsgraden på hotellen. Men balansen mellan utbud och efterfrågan är svår.

Färska siffror från Statistikcentralen visar att antalet övernattningar i Helsingfors och i Finland som helhet är på uppåt-gående. Under perioden januari-juli var beläggningsgraden på hotellen i Helsingfors 73,5 procent. Det är en ökning på 3,5 procentenheter jämfört med motsvarande period i fjol.

För grannstäderna Esbo och Vanda noteras ett litet minus respektive ett litet plus. I genomsnitt ökade beläggningsgraden med 2,5 procent till 54,3 procent i hela landet.

Stora variationer

Ari Peltoniemi, chefsekonom på MaRa (turism- och restaurangbranschens intressebevakare och arbetsmarknadsorganisation) påminner om att beläggningsgraden varierar stort från månad till månad, från säsong till säsong och från ort till ort. Till exempel i Helsingfors är efterfrågan på hotellrum störst i augusti, då mellaneuropéerna har semester, och i september. En annan kraftig våg väller, sedan flera år tillbaka, in över hotellen i månadskiftet november-december i samband med uppstartsevenemanget Slush.

Under de senaste åren har det funnits månader då efterfrågan klart överstigit utbudet.

– Delvis är problemet att det kan finnas lediga rum på hotell, som inte motsvarar de kvalitetskrav resenärerna ställer, säger Ari Peltoniemi.

Enligt honom går riktningen mot att utlänningarna, både turisterna och affärsfolket, ställer allt högre krav på kvaliteten.

– Turismen till Finland ökar klart. Nu är kineserna starkt på kommande, och de vill ha kvalitet. Tidigare var hotellen mera beroende av ryssar som nöjde sig med mindre, säger Ari Peltoniemi.

Under de senaste åren har turistströmmarna från Asien, speciellt Kina, ökat mest. I fjol ökade antalet övernattande kineser med 35 procent. Det innebär cirka 314 000 nätter. De ryska turisterna innehar dock fortfarande en ohotad första plats i övernattningsstatistiken, även om de livligaste åren ligger bakom. Under fjolåret ökade ryssarnas övernattningar med 18 procent till 822 000.

Flera hotell

I fjol ökade antalet hotell i Finland för första gången på flera år. Antalet rum ökade visserligen något redan tidigare, men det berodde på att gamla hotell lades ned och ersattes av nya, större och högklassigare enheter.

Tack vare att turismen till Finland ökar, byggs och planeras flera nya hotell både i Helsingfors och på andra orter. Ari Peltoniemi vill inte direkt ta ställning till om marknaden räcker till för all ny kapacitet och var gränsen eventuellt går.

– Men, säger han, om turistströmmarna inte sviker torde det finnas tillräcklig efterfrågan.

Som stöd för att strömmarna inte svänger nämner han att Finland klarat sig bra i flertalet internationella jämförelser.

– Här finns kunniga människor. Vi har ren mat och ren luft. Luftkvaliteten är god och Finland är ett av de tryggaste länderna i världen, summerar han.

I samma andedrag tillägger han att Finland är ett litet land som är känsligt för hur världsekonomin utvecklas.

– Men för tillfället är utsikterna goda.

Ekonomisk ljusning

Ekonomiskt börjar inkvarteringsbranschen skönja en ljusning. I genomsnitt låg rörelseresultatet på minus under åren 2013 och 2014. Under de två senaste åren har branschen som helhet visat en bättre lönsamhet. Det genomsnittliga resultatet har varit en rörelsevinst om 6 procent av omsättningen.

Hotell- och restaurangbranschen har redan under flera år klagat högljutt över hur den höga alkoholskatten, mervärdesskatten på den alkohol krogarna säljer och privatimporten av alkoholdrycker drar ned lönsamheten.

Också Ari Peltoniemi påpekar att de här frågorna fortfarande är viktiga för den framtida lönsamheten.

Text: Peter Nordling

Foto: Pond5

Dagens hotellgäster ställer höga krav på kvaliteten. Många vill ha lyx.

Stadsbild i stor förändring

Det byggs som aldrig förr i Helsingfors. Stort och högt är den rådande trenden, med inslag av både spektakulära byggen och arkitektoniska guldkorn.

Enligt **Henna Helander**, ledande arkitekt vid byggnadstillsynsverket i Helsingfors samt ordförande för Arkitekternas riksförbund SAFA, handlar det inte enbart om megaprojekt som Tripla och Redi. Också byggandet i metrostationernas anslutning följer en helt ny skala. Skalförskjutningen kan enligt henne också ses i alldeles vanliga höghus- och småhusbyggen.

– På småhusområden kan det nybyggda garaget vara nästan större än 1950-talshuset som står på tomten bredvid. Stadsbildsmässigt har en motsvarande förändring senast skett då trähusen i Berg-

häll ersattes med betonghöghus, även om byggmaterialen nu inte förändras.

Bredare centrum

I bakgrunden till byggboomen finns flytten av hamnverksamheten till Nordsjö. I och med att byggandet i centrala stadsdelar som Fiskehamnen, Busholmen och Kronohagsstranden tagit fart växer staden inåt.

– Situationen är unik och inverkan på stadsbildens enorm. Centrum breddas i sidled och genom metrobygget har också Drumsö plötsligt blivit en del av staden. Även Esbo kommer hela tiden närmare, liksom Vanda och flygplatsen genom Ringbanan. Tack vare de stora trafikprojekten har hela metropolområdet blivit tätare, säger Henna Helander.

Till att byggandet är massivt och högt

ser hon flera orsaker, av vilka stadens tillväxtbehov är en.

– Att människor tillbringat mer tid utomlands och där sett mycket stora byggnader har kanske gjort att ögat blivit vant. Våra tornhus är, trots allt, ändå inte så höga om man jämför med Shanghai och New York.

Känslig siluett

Helsingfors är enligt Henna Helander även i nordisk jämförelse en unik stad med helt egen karaktär. Staden är rik på kontraster med flertalet fint bevarade helheter som alla skiljer sig från varandra.

– Ingen annan huvudstad har heller en likadan skärgård där 300 öar och holmar fortfarande är i stadens ägo. I Helsingfors har man alltid kort väg till havsstranden oberoende var i staden man bor.

Ett annat präglande drag, som man enligt Helander ska hålla fast vid, är den horisontella siluetten.

– Skulle staden vara belägen i en dal skulle det inte ha någon betydelse, men i Helsingfors är siluetten synlig. Därför bör man innan några ingrepp vara mycket medveten om vad man gör. Redan enstaka byggnader kan påverka enormt.

Städer som Barcelona och Paris har valt att hålla fast vid sin låga siluett och horisontella linje.

Helander anser ändå att Helsingfors klarar av ett visst byggande på höjden. Tornhusen i Fiskehamnen passar till exempel rätt bra in i stadsbilden.

– Jag var själv nyligen på Blåbärslandet och tyckte att det från den synvinkeln såg fint ut. Ska man bygga på höjden kan jag föreställa mig att det kanske är bättre att

göra som man gör i Fiskehamnen, det vill säga koncentrerar flera byggnader till samma plats, i stället för att strö ut dem här och där.

Klassisk porttanke i Fiskehamnen

Arkitekt **Mikael Sundman** medverkade under sin tid vid stadsplaneringskontoret i flera viktiga projekt och har också skrivit flertalet böcker om byggandet och stadsplaneringen i Helsingfors. Också han beskriver den pågående stadsbildsförvandlingen som enorm.

– Det är den största förändringen som skett sedan industrin omdanade staden och man började bygga norr om Långa bron, säger han.

Av byggprojekten är vissa charmigare än andra. Riktigt höga hus hittar man enligt honom än så länge enbart i Fiskehamnen, och där är placeringen väl avvägd.

– Det markerar stället där innerstaden tar slut och förorterna börjar. Det representerar en ganska klassisk porttanke som man kan se på många håll i världen.

Husen sitter enligt honom bra eller åtminstone acceptabelt i stadsbilden, om man bortser från synvinkeln från Arabiastranden och Vik.

– Det kanske inte är byggnadernas storlek som är det besvärliga utan det att de alltid är i skugga. Det kommer inte att se trevligt ut.

Enahanda i Böle

Till byggen som Mikael Sundman är mindre imponerad av hör köpcentret Tripla i mellersta Böle.

– Man ska inte bedöma något förrän det är klart, men det verkar inte bli en positiv del av Helsingfors, säger han.

Vad väcker farhågorna?

– Utformningen är väldigt enahanda och endimensionell. Fasaderna, som börjar vara färdiga, verkar inte speciellt lovande.

Böle-projektet väcker vissa betänkligheter också hos Henna Helander.

– Min personliga åsikt är att det från Sveaborghållet bildas en kritisk axel i förhållande till Domkyrkan. Det kan ändå bra hända att avståndet neutraliserar det hela och att resultatet blir hur bra som helst. Hur man än försöker visualisera och simulera på förhand är det svårt att gestalta hur det kommer att bli på riktigt. Det är så många faktorer som inverkar.

Tunnelnät nästa?

Då befolkningen ökar, växer också trafikmängderna.

I sydvästra Helsingfors kan man redan nu skönja trafikmässiga svårigheter som kan förmodas öka då också Ärtholmen byggs ut.

– Som det ser ut kommer personbilstrafiken att dominera innerstan långt in i framtiden. Det betyder att man inte klarar sig utan att bygga ett stort tunnelnät, säger Mikael Sundman.

Tunnelnätsbygget är en investering som i dagens pengar och beroende på omfattning kan beräknas kosta ett par, tre miljarder euro.

Som en annan utmaning nämner Sundman den sociala obalansen som riskerar uppstå om de nya projekten i innerstaden inte blir hyres- eller så kallade Hitas-bostäder.

– Prisnivån blir sådan att en vanlig familj aldrig kan tänka sig att köpa en lägenhet där, säger han.

Arkitekturens guldålder

Medan stadsplaneringen väckt mycket diskussion har det varit rätt tyst om arkitekturen, vilket Henna Helander tycker att är synd.

– Folk borde modigt kommentera. Det har de alla rätt till.

När hon själv ombeds nämna några arkitektoniskt intressanta nybyggen blir listan lång.

– Vi lever lite i arkitekturens guldålder. Det är mycket på gång just nu.

Som några exempel nämner Henna Helander Amos Rex, Tankehörnan, Lonna och Lölyly.

– Ode är ett annat bygge jag väntar mig mycket av. Till intressanta projekt på Busholmen hör grundskolan som i enlighet med den nya läroplanen byggs utan några traditionella klassrum. Simhallen som ska byggas i nedre våningen i den intilliggande Bunkern verkar också vara ett ambitiöst projekt.

Hur ser Helsingfors ut om 20 år?

– Jag hoppas att många fina platser och helheter finns kvar, men att man också kan hitta nya, fina överraskningar, säger Henna Helander.

Text: Agneta Sjöblom

Foto: Karl Vilhjálmsson

Avgasmolnen skingras långsamt

Att döma av spaltmetrarna kör alla snart med elbil. Sanningen är dock en helt annan. Diesel och bensin är ännu länge de överlägset vanligaste drivmedlen för bilar eftersom de alternativa bränslena, procentuellt sett, vinner mark ytterst långsamt.

I fjol stod elbilarna för ungefär två procent av den globala bilförsäljningen på ungefär 70 miljoner personbilar och i EU för ungefär 1,5 procent.

Laddhybridernas andel i EU var cirka tre procent av bilförsäljningen, diesebilarnas 45 procent och bensinbilarnas 50 procent.

För att zooma in på hemmaplan såldes cirka 500 elbilar i Finland i fjol jämfört

med drygt 220 året innan. Ökningen var enorm i procent räknat, men andelen mikroskopiskt liten sett till den totala nybilsförsäljningen på ungefär 119 000 personbilar.

Finland i topp med förnybar diesel

Eftersom det tar decennier att fasa ut den nuvarande bilparken kan inget bränsle på egen hand lösa miljöproblemen över en

natt. I stället är det en evolution mot en renare framtid, som bland annat innehåller faktumet att de fossilt drivna bilarna av idag har massivt lägre utsläpp än för 10 år sedan.

Det riktigt smarta miljöbränslet är förnybar diesel med den övergripande beteckningen HVO (Hydrotreated Vegetable Oil). Neste är med sin Neste MY Renewable Diesel en av världens ledande utvecklare i denna genre.

– MY är kemiskt identisk med fossil diesel. Då den görs nästan enbart av avfalls- och restprodukter som slaktavfall, stekfett samt avfall och rester från förädling av vegetabiliska oljor, drar användningen direkt ner på koldioxidutsläppen, säger teknologidirektör **Lars-Peter Lindfors** på Neste.

Användningen av Nestes förnybara diesel minskade i föl de globala klimatpåverkande utsläppen med sammanlagt 8,3 miljoner ton under år 2017.

– Det är lika mycket som tre miljoner personbilar släpper ut under ett års tid. Av de förnybara råvaror, som vi använder, utgör avfall och restprodukter nästan 80 procent, säger Lindfors.

Poängen är att förnybar diesel kan tankas direkt i alla dieslbilar samt blandas i konventionell diesel i vilken proportion som helst.

– Produkten ger stora och omedelbara miljöfördelar eftersom även de lokala utsläppen av kväveoxider, partiklar och kolmonoxid minskar. Miljövinsten med att byta ut fossil diesel mot förnybar diesel är större ju äldre motor det är fråga om, säger Lindfors.

Även skogsbolaget UPM har utvecklat en förnybar diesel, BioVerne. Den görs i företagets bioraffinaderi i Villmanstrand av tallolja som blir över vid massproduktion. Finland är alltså något av en föregångare gällande förnybar diesel.

Sågsån i tanken

Fast nyförsäljningen av etanolbilar upphört i Finland (i föl nyregistrerades en enda) har användningen av etanol ökat massivt i trafiken: I EU blandar man tio procent etanol i 95-oktanig bensin och fem procent etanol i 98-oktanig bensin.

– Genom att producera etanolen av sågsån och återvunnet träavfall, som vi gör i vår anläggning i Kajana, kan koldioxidutsläppen minskas med upp till 90 procent jämfört med fossila bränslen. Det här är en nisch som vi satsar starkt på, säger styrelseordförande **Mika Anttonen**, grundare av St1.

Jämfört med etanolbilar är det betydligt mera liv på gasbilssidan. Under hela fjolåret såldes cirka 450 gasbilar, medan antalet var hela 745 under första halvåret 2018.

Biogas kan tillverkas av allt från åker- och skogsrester till bioavfall. Koldioxidutsläppen är därför nära noll och i tillägg har både biogas och naturgas lägre utsläpp av kväveoxider och partiklar än diesel och bensin.

I somras provkörde jag under en vecka en gasdriven Seat Leon ST som kan gå på både gas och bensin. Föraren märker ingen skillnad mellan vilket bränsle bilen använder. Gasstationerna ligger dock på längre avstånd från varandra än bensinstationerna och därför är inte en gasbil ett alternativ för alla.

Elbil som stadsbil

Elbilar är ypperliga på många sätt. De svarar till exempel direkt på gasen. Det gör att även små elbilar, som nya Nissan Leaf, lämnar snart sagt vilken sportbil som helst efter sig när ljuset slår om till grönt.

Ett praktiskt problem med elbilar är att man hela tiden måste tänka på körsträckan. Har man möjlighet att tanka hemma är det bra, kan man göra det på jobbet är det ännu bättre. Är man bunden till laddstationer och vill köra längre sträckor än 200 kilometer är läget tveksammare. Tillsvidare är Finland tyvärr något av ett uland med tanke på laddningsinfrastrukturen.

Elfordon är mest till sin fördel i stadstrafik, där många bilar finns på en liten yta eftersom de lokala utsläppen av koldioxid, kväveoxider och partiklar är noll. Hur miljövänlig elen är beror på hur den har producerats.

En poäng är att elbilar dessutom är som effektivast i stadstrafik, man kommer alltså längre på en laddning än på landsväg. För bilar med konventionella motorer är läget omvänt. I avkrokar, som hela den finska landsbygden, är miljöfördelen med elbilar därför tveksam, framför allt om man kör med biobränslen.

Här kan nämnas att det finska företaget Linkker har utvecklat den lättaste och en av de mest intressanta eldrivna stadsbusarna som överlag finns på marknaden.

Laddhybrider med frågetecken

Hybridbilar är ett kapitel för sig. Här ska man skilja mellan två olika typer: Fullhybrider laddar sig själva under körning medan laddhybrider laddas på samma sätt som en elbil, men i tillägg har en

konventionell motor, i regel bensin.

En laddhybridbil kan tänkas vara en bra kompromiss mellan miljö och funktionalitet i form av att den erbjuder längre körsträckor vid behov. Den kan vara ett utsläppsvänligt alternativ för den som bor 20–30 km från sin arbetsplats.

Men som sagt: Det gäller att både kunna och orka ladda bilen i båda ändorna, för annars drar bensinmotorn igång. Då den kan vara ynkligare än i motsvarande version med traditionell motor, är slutsultatet att bilen är mindre rolig att köra och dessutom drar mera bensin.

– Eftersom det är betydligt omständligare att tanka el än bensin är det lätt att tänka sig att en del laddhybrider främst kör på bensin. Därför kan biobränslen som direkt ersätter fossila bränslen vara ett klimatsmartare alternativ i slutändan, säger Lars-Peter Lindfors.

Sittande på en vätgastank

Bränslecellbilar är slutligen elbilar som själva genererar sin el ur vätgas och luftens syre. Fördelen är att de på en tank kan köra mycket längre än en elbil och att tankningen går lika snabbt som i en bensin-, diesel- eller gasbil.

Jag har två gånger kört en bränslecellbil, en Mercedes-Benz B-klass och en Hyundai ix35, och ur förarens synvinkel var de som normala elbilar. Bilarna har avgasrör men det enda utsläppet är vatten som alstras i processen.

Som med el är miljövänligheten beroende av hur vätgasen produceras. Problemen är att det krävs mycket elenergi för att spjälka vätgas ur vatten och att det kanske inte är miljömässigt sunt att göra den av naturgas.

Vätgas är också en biprodukt vid viss industriell produktion. Exempelvis i gasbolaget Woikoskis processer skapas vätgas som biprodukt. Den kunde driva tiotusentals bilar året om.

Problemet är att företaget har skrotat tanken på att bygga ett nätverk av vätgasstationer i Finland. Exempelvis finska staten lyfte inte ett finger för att stöda projektet. Det innebär att den praktiska och miljövänliga bränslecelltekniken i praktiken är utesluten i Finland.

Text & foto: Bo Ingves

Fallet Norge

Norge är världens elbilstättaste land i relation till befolkningen, men fick nöja sig med en andra plats i den europeiska försäljningsstatistiken efter Tyskland under första kvartalet i år.

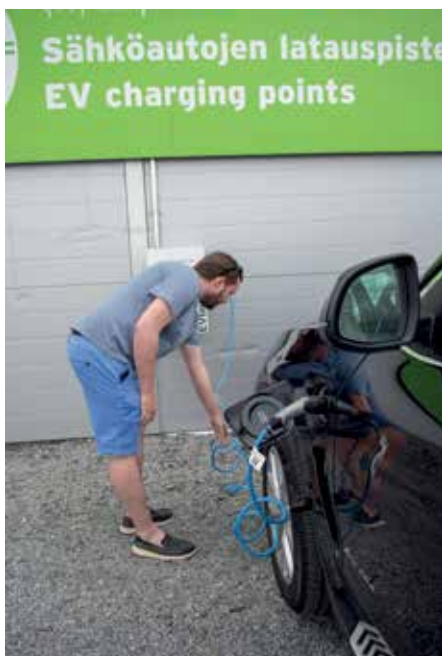
I Norge är elbilsförsäljningen betydande: Andelen nyregistrerade el- och laddhybridbilar var 40 procent av den totala personbilsförsäljningen i fjol.

I relation till landets totala fordonspark är dock andelen elbilar fortfarande låg, och elbilarna är främst koncentrerade till de större städerna och andra orter där de får märkbara fördelar.

Av landets totalt cirka 2,7 miljoner personbilar (ungefär lika många som i Finland) var 140 000 elbilar och 145 000 hybrider eller bilar med andra alternativa drivmedel.

I fjol såldes i landet totalt 4 200 miljoner liter trafikbränslen enligt Statistisk sentralbyrå (SSB). Dieselns andel var 3 100 miljoner liter, vilket var lite mera än 2016. Man räknar med att 60 procent av dieselbränsleförsäljningen i Norge går till den tunga trafiken.

– Då lastbilar och bussar överlag står för huvudparten av dieselförbrukningen i världen kunde signifikanta miljögärningar göras genom att övergå till förnybar diesel i den här sektorn, säger teknologidirektör **Lars-Peter Lindfors** på Neste.

Litium i Finland

Ett praktiskt hinder för elbilbilism i stor skala är att batteritekniken i praktiken stampat på stället i många år. Däremot använder elbilarna elkraften lite effektivare än tidigare. Dessutom har de fått kraftigare batterier.

Den förhärskande råvaran i dagens bilbatterier är litium, en ganska sällsynt råvara. Finland tycks sitta på en anseilig mängd litium i Österbotten där bolaget Keliber har beslutat bygga en litiumkemifabrik på storindustriområdet i Karleby.

Det huvudsakligen finskägda bolaget ska utvinna malm på flera ställen i regionen och slutprodukten ska bli ren litiumkarbonat uttryckligen för bilbatteriindustrin.

– Vi ska enligt planerna starta produktionen 2020, och målsättningen är att tillverka 10 000 ton ren litiumkarbonat per år. Den globala efterfrågan på litium är ungefär 200 000 ton på årsnivå och den väntas växa till 1,6 miljarder ton år 2032, säger företagets vd **Pertti Lamberg**.

***

Källor: Trafi, ACEA (European Automobile Manufacturers Association), OICA (International Organization of Motor Vehicle Manufacturers), samt skribentens erfarenheter som journalist med inriktning på bilar och trafik.

Tapani Ritamäki
förläggare på Förlaget M

Att skriva om sig själv

Autofiktion har varit en dominerande trend i litteraturen ända sedan **Karl Ove Knausgård** 2009 gav ut del 1 i romanserien *Min kamp*. Ingen författare i modern tid har på samma sätt lyckats etablera en litterär trend – inte sedan **Goethe** med *Den unge Werthers lidanden* (år 1774).

Knausgård bor i Sverige men skriver självfallet på norska och det var när böckerna översattes till svenska som världssuccén inleddes. I Finland var Knausgård ett namn i den finlandssvenska världen långt innan han översattes till finska och tog även det språkområdet med storm. På samma sätt gick det i England, Frankrike, USA, i viss mån också i Tyskland där boken naturligtvis inte kunde heta *Mein Kampf* eftersom den titeln var upptagen. De sex delarna fick därför namn som: *Sterben* (Dö), *Lieben* (Älska), *Spielen* (Spela), *Kämpfen* (Kämpa).

Blottar- och hatlitteratur

Att skriva om sig själv och sina närmaste är i sig inget nytt. *Bekännelser* författad för 1 600 år sedan av Augustinus brukar föras fram som den första självbiografin och fransmannen **Serge Doubrovsky** betraktas som den första autobiografen med boken *Fils* (Pojkar, 1977). Också i Finland hade vi redan på 70-talet en grupp författare som skrev blottarlitteratur som man kallade genren.

Det var tre finlandssvenskar som ville avslöja borgerligheten: **Henrik Tikkanen**, **Märta Tikkanen** och **Christer Kihlman**.

Skillnaden mellan Knausgård och ovannämnda är dock stor. De finlandssvenska "blottarna" lade ofta en fiktiv slöja över sina personer. Att böckerna upplevdes som avslöjande hade att göra med att den finlandssvenska världen – den borgerliga – var så liten att alla kände alla. Alla såg vem som var dold bakom slöjan.

Några år in på 2000-talet publicerades i Sverige ett par böcker som påminner mera om Knausgård. I **Carina Rydbergs** *Den högsta kasten* och **Maja Lundgrens** *Myggor och tigrar* har romanpersonerna igenkännbara namn, **Abbe Bonnier** är **Abbe Bonnier** och **von Knorring** är von Knorring. Avsikten hos Rydman och

Lundgren var att inte försköna verkligheten, hade nån uppträtt svinaktigt var den personen ett svin också i romanen (hämnad-böcker kallades de, även om de flesta var neutralt skildrade).

Före Knausgård hade dramatikern **Lars Norén** skrivit en dagbok på 1 200 sidor (opaginerad och på bibeltunt papper). Estetiken hos Norén är densamma som hos Knausgård: Inget är för betydelselöst, och därför finns otaliga skildringar av Norén ute och joggar, Norén ute och shoppar, Norén påtande i sin trädgård.

Han berättar om människor han träffar. Han älskar många och hatar ännu fler – speciellt journalister och speciellt de på Dagens Nyheter och Sveriges Radio. Det märkliga med Norén, liksom med Knausgård, är att man sjunker in i författarens värld så totalt att den riktiga börjar kännas betydelselös. Det beror på volymen, Noréns två dagböcker fyller över 2 000 sidor och Knausgårds svit över 3 000. Tjocklek kan också bli mördande.

Förmågan att skildra vardagen

Allt handlar om hur laddad och detaljrik man gör sin vardag. Knausgård dammsuger och diskar, för barnen till dagis och musikkubbar (där han stirrar på mammornas bröst till kritikernas raseri). Det banala kan också vara hemligt: som svärmoderns skåpsupande, faderns död i alkoholism, det egna drickandet (Karl Ove slocknar ute på stan och minns ingenting, minns han). Brodern och förläggaren är viktiga – målet var att alla romanpersoner skulle kunna hittas i telefonkatalogen (som då ännu fanns).

Det som gör Knausgårds romaner till stor litteratur är förmågan att skildra vardagen, framställa den utan skimmer och därför så undflyende och intressant. Liksom hans förmåga att analysera litteratur, bildkonst, politik – böckerna är bitvis intellektuella essäer. Men allra främst är det allvaret. Titeln *Min kamp* kunde uppfattas som ett skämt, men om de 3 000 sidorna ska sammanfattas i en sak handlar de om barnets, senare tonåringens, skräck för fadern, för hans raseriutbrott och grymma straff. Det är vardagsfascism, en kamp mot en motståndare som är svår att vinna.

Stark minoritet stoppar kvinnofrågan:

Medlemsenkäten gav brett stöd

Onsdagen den 12 september fick Handelsgilletts medlemskår igen börja vänja sig vid att tala som normala människor i normal vardagskommunikation då det stod klart att kvinnofrågan kommer att läggas på hyllan, åtminstone för den närmaste framtiden. Vassa pekfingrar, svulstiga glosor och tjugatiga upprepningar kan därmed lämnas i garderoben.

Medlemsenkäten 2018 visar att en majoritet av medlemmarna (55 %) vill att föreningen ska tillåta kvinnliga medlemmar, men fler än en tredjedel (36 %) säger nej. Att öppna Gillet för kvinnor skulle kräva enhälligt mötesbeslut.

– Styrelsen gick ut med en konsultativ enkät, vi bad om vägkost och fick svar på tal, sa ordförande **Johan Hjelt** då resultatet låg på bordet.

– Kvinnofrågan fick minst stöd och utvecklingen av fastigheten överlägset mest. Därför är det logiskt att styrelsen nu koncentrerar sig på frågor i den viktighetsordning medlemsenkäten anvisar. Vi fick både vägkost och vägkarta.

Styrelsen beställde medlemsenkäten av konsultbolaget Miltton och den utfördes under fem vardagar den 3–7 september via webben, alternativt brevformulär.

Hälften av medlemmarna (510) svarade, vilket innebär att felmarginalen är cirka 3 procentenheter.

Majoriteten stöder styrelsen

Situationen var speciell då resultaten presenterades. Gillet hade redan haft två extra föreningsmöten och hade aviserat om att ett fjärde skulle tingas bara en knapp vecka senare. Över 140 medlemmar väntade med spänning på hur medlemskåren svarat på de mest känsloladdade frågorna.

Den första punkten gällde stöd för den av styrelsen angivna riktningen. Det handlar om pengar till fastigheten, bättre ekonomi och avkastning på lång sikt. Be-

Nu står det klart att en stor minoritet, 36 procent, är mot kvinnligt medlemskap. Kjell Skoglund hörde till dem som under diskussionsmötet i våras talade för att öppna Gillet för kvinnor.

för ombyggnad av fastigheten

hjärtansvärda frågor som få medlemmar kan motsätta sig.

Över två tredjedelar (68 %) stöder till fullo eller i stora drag styrelsens agenda medan var tionde (12 %) inte alls stöder den angivna riktningen. Var femte svävade på målet och uppgav sig delvis stöda förslagen. Orsaken framgick ganska snart då man kom till fråga nummer tre.

Före den ställdes en fråga om hur medlemmarna bedömer verksamheten och programutbudet. Tre fjärdedelar (73 %) anser att den nuvarande stilen är "bra", klubbverksamheten gillas av två tredjedelar och tre femtedelar tycker att anförandena är intressanta och givande. Endast sju procent anser att innehållet i den nuvarande programverksamheten borde ändras.

Sammanfattar man det kort visar enkäten att Gilleaftnarna är verksamhetens ryggrad, och en kvalificerad majoritet gillar skarpt den nuvarande klubbverksamheten. Bland kommentarerna fanns flera uppmaningar om att Gillet borde erbjuda attraktiva lunchmöjligheter.

Stopp för kvinnor

I fråga tre skiljdes agnarna från vetet. Styrelsen frågade om Handlingsgillet skall öppnas för kvinnliga medlemmar, dock så, att vissa evenemang, i synnerhet torsdagens Gilleaftnar kunde vara öppna enbart för män.

– Jag läste igenom frågan flera gånger innan jag tyckte mig förstå den, så oklart

formulerad var den, protesterade **Christian Lönnqvist**.

Björn "Nalle" Öhman jämförde styrelsens frågeformulering med skämtet "halvgravid".

– Antigen är man medlem eller så är man inte. Det går inte att öppna för kvinnligt medlemskap med möjlighet att utestänga kvinnorna från de populäraste tillställningarna!

Oberoende av om styrelsen hade räknat med betydligt större stöd för kvinnligt medlemskap än 55 procent, står det nu klart att det kompakta motstånd som manifesterades under ett extra föreningsmöte i våras, nu bevisligen uppgår till en tredjedel av medlemskåren. Medlemmarna stöder styrelsens agerande i frågor som berör praktisk verksamhet och fastighetskötsel, men kan samtidigt ha en helt avvikande åsikt i kvinnofrågan.

Snart framkom att bland annat fyra tidigare gilleordförande den 9 augusti hade undertecknat ett brev, som starkt kritiserade styrelsens sätt att sammankalla ett öppet möte för allmänheten och media för att diskutera "herrklubbarnas vara eller icke vara" på Gillet.

– Vi har fått utstå spott och spe i offentligheten, sammanfattade gillebroder **Carl Johan Björkstén**, en av undertecknarna.

Fyra av fem vill utveckla fastigheten

Fastighetsfrågan visade sig sedan vara styrelsens starkaste kort. På den fjärde frågan hade fyra femtedelar (82 %)

svarat att gårdsbyggnaden, innergården och gatufastigheten ska utvecklas så att föreningens ekonomi förstärks på sikt. Endast en medlem vill sälja Kaserngatan 23 och hyra in Gillet.

De nya byggplanerna för fastigheten presenterades den 27 augusti vid ett extra föreningsmöte och förväntningarna om byggstart i början av år 2019 lever kvar.

I enkäten sonderades även trivselseffekter, en avknoppning av frågan om den nuvarande verksamhetens nivå. Fyra femtedelar värdesätter Gilleaftnarna som viktigast för att skapa trivsel, drygt hälften talar för specialevenemang och två femtedelar tycker maten är viktig.

Men på riktigt erkänner nog samtliga att känslorna har gått heta under de senaste månaderna. Som huvudorsak lyftes styrelsens sätt att vädra kvinnofrågan.

– Kan man lita på skutans kapten, när det blåser så här turbulenta vindar, undrade **Tore Bäckström**. Styrelsens förtroende borde mätas.

Martin Gardberg anklagade styrelsen för att med hjälp av enkäten försöka skaffa sig fullmakt, inte att pejla åsikter på riktigt. Han fick medhåll av **Per-Erik Lönnfors**.

– Frågorna var ställda så, att det inte gick att motsätta sig alla härliga saker som eftersträvas. Det var som att fråga "Är du emot synd?"

Text: Matts Dumell

Foto: Hannes Victorzon

KNORRING

www.knorrning.fi

Kim Björkwall

Superfynd och fynd

Det vita vinet **Nau Mai** är en mycket prisvärd och druvtypisk Sauvignon Blanc från Marlborough, Nya Zeeland. Årgång 2017, 12 % alkohol, kostar 10,40 euro och får 13 p (++) . Har i doften friska toner av mango, gula krusbär och nässlor. Rent och superfriskt anslag med mycket hög syra, tydlig frukt, bra balans och en ren, syrlig avslutning. Ett plånboksvänligt vin som passar till räksallad med avokado, eller bara som det är, när man vill ha ett glas vitt.

Det andra vita heter **Pieropan Soave Classico** av årgång 2017. 12, % , 2 g restsocker/l till priset av 9,20 euro för 0,375 liter och 16 p (+) . Från Venetien i nordöstra Italien kommer denna klassiker i en ny årgång. Pieropan är en av de främsta producenterna av Soave och odlingarna är ekologiska. Garganega heter druvan till 85 % och är här uppblandad med 15 % Trebbiano di Soave. Vinet är ljult halmgult och har en stor aromatisk doft av mogna gula plommon, persika, mandelblom och marsipan. Typiska dofter på en Soave. Smaken är generöst fruktig med en läskande frisk syra. Ett vin till lite finare fiskrätter. Prisvärt! Notera att flaskan är HALV!

Ett rött vin gjort på den från Rhönedalen härstammande druvan Cinsault är ovanligt. Det här kommer från Breede River Valley i Sydafrika och heter **Origin Cinsault 2017**, 13,5 %, 3 g/l, kostar 10,49 euro och får 14 p (+++), vilket betyder FYND! Mycket mörkt, tätt och ungt, blålila färg. Unga lite kartiga dofter av mörka körsbär och varma kryddor. Bra rent och fruktigt anslag. I smaken åter toner av körsbär med mjuka balanse-

rade tanniner och en avslutande behaglig fruktighet. Perfekt till allehanda köttretter och till säsongens sista grillfest.

Novas Gran Reserva Pinot Noir 2016 heter en fin Pinot Noir som kommer från Valle Casablanca i Chile. 14,5 %, 13,99 euro och 16 p (++) . Odlingarna ligger på 300 meters höjd och druvorna plockades för hand, varav två tredjedelar därefter har fått mogna sex månader på franska ekfat, av vilka 20 procent var nya. Mycket ljus purpur med en begynnande mognad. Doftrar mogna hallon och har en liten fin ekton. Fruktigt rent anslag och medelhöga tanniner. Fin koncentration och fyllighet och en riktigt fin avslutning med rena frukttoner! Denna uttalade fruktighet skiljer vinet från en Bourgogne, men kostar en bråkdel så ett mycket väl prisvärt betyg ges! Passar utmärkt till höstens rätter av vildfågel med gräddsås och tranbärsgelé!

Ett sött och härligt superfynd är **Lustau Deluxe Cream Capataz Andrés Sherry**, 20 %, 130 g restsocker/l, 12,09 euro för 0,375 liter, 18 p(+++!). Bodegas Lustau är en verklig kvalitetsproducent i Jerez och fick nyligen utmärkelsen Meior Bodega Española (bästa vinhuset i Spanien). Firman grundades 1896 och tillverkar allt från verkligt fin snustorr sherry, till denna söta cream! Druvorna är till 85 procent Palomiono och 15 procent Pedro Ximénez (även kallad PX). Druvorna mognar på separata fat av amerikansk ek. Ger ett mycket moget intryck med sin bruna, men klara färg. Doftrar härligt med toner av hasselnöt, fikon, mogna aprikoser och dov vanilj. Ljuvligt sött med en fyllig och koncentrerad fruktighet med inslag av fikon. Hur detta vin kan kosta 12 euro (för en halv flaska) är ofattbart, varför det får epitetet SUPERFYND! Är helt fantastiskt som det är, men hänförande till en mörk, apelsindoftande chokladmousse. Mycket bättre än så blir det inte!

Betygsättningen är den 20-gradiga skalan tillsammans med prisvärdhet från ej prisvärd (-) till prisvärd (+), mycket prisvärd (++) och fyndvin (+++).

Tricken som garanterar goda grönsaker

Vid tillredning av grönsaker måste man vara skonsam. Ångning är ett bra alternativ, men kokning går också bra om man vet vad man gör.

Iakttäck de här grundreglerna när du kokar grönsaker:

- Lagg grönsakerna i kokande vatten.
- Använd endast så mycket vatten att grönsakerna nätt och jämt täcks.
- Håll av vattnet lite innan grönsakerna är färdiga, mjukningsprocessen fortsätter så länge grönsakerna är varma. Processen kan avbrytas genom snabb nedkylning, till exempel i isvatten.
- Använd lock på rotfrukter men inte på grönsaker (växer under jord, lock på, ovanpå jord, inget lock).
- Salt ger smak och påskyndar mjukningsprocessen, men nackdelen är kalciumurlakning och att mjukningsprocessen kan bli för snabb.

Grönsaker blir även goda om man snabbt fräser dem i smör eller olivolja eller äter dem råa. Servera dem då gärna med en god sås.

Kokning

Genom att vattnets temperatur är hög blir den totala koktiden kortare och urlakningen av viktiga näringsämnen i vattnet blir mindre.

Det heta vattnet inaktiverar också de enzymer som bryter ned grönsaken på ytskiktet. Detta gör att ytskiktet bibehåller sitt tuggmotstånd längre. Kokar vi en grönsak länge på låg värme kommer ytskiktet att falla sönder medan mitten fortfarande är hård.

Blanchering

Blanchera betyder att vi kokar grönsakerna en kort tid, varefter de snabbt kyls ned i isvatten. Grönsakernas nedbrytande enzymer är inaktiva i låga temperaturer och dör i höga. Det betyder att då vi snabbt kokar upp grönsaken dör enzymerna i ytskiktet, medan de i innerskiktet inte ännu hunnit aktivera sig.

Den snabba avkyllningen gör sedan att aktiviteten avstannar. Denna behandling är särskilt effektiv om grönsakerna skurits i små bitar. En dylik behandlad grönsak kan värmas upp igen, till exempel woka, grillas eller kokas, utan att den förlorar sin krispighet.

Lock eller inte?

Ett lock på kastrullen gör att temperaturen stiger snabbare och är då en fördel då man kokar grönsaker. Undantag är gröna grönsaker. Den gröna färgen är klorofyll som faller sönder vid höga och låga pH-värden. Så gott som alla grönsaker har ett ytskikt av lättflyktiga syror för att skydda dem mot skadeinsekter.

Då vi kokar grönsaker avdunstar dessa syror och avlägsnar sig som ånga. Om vi har lock på, kondenseras den syrliga ångan mot locket och rinner tillbaka i vattnet som blir surt. Klorofyllet faller då sönder. Det påverkar inte smaken, men grönsaken får en tråkig gråbrun färg.

Salt i kokvattnet eller efteråt?

Saltet i vattnet påskyndar mjukningen och inverkar positivt eftersom koktiden minskar. Negativt är att kalcium urlakas i kokvattnet då saltets natrium ersätter grönsakens kalcium. I ojämnt stora grönsaker gör dessutom saltet att de tunnare delarna blir mjuka alltför snabbt. Sätt salt i kokvattnet för stora regelbundna grönsaker, såsom potatis, men inte då du kokar spröda oregelbundna grönsaker såsom broccoli (som dessutom har hög kalciumhalt).

Ett gott och mångsidigt sätt att servera grönsaker är att blanchera dem på förhand, varje grönsak och rotsak skilt för sig för optimal mognadsgrad. Förvara dem kallt tills de serveras. Värm sedan upp dem i het ugn 5–10 minuter tillsammans med en klick smör och några droppar flytande honung. Gott till såväl fisk som fågel och rött kött. Lagg till lite sallad och du har en fin middag.

Text & foto: Ben Wiberg

Stefan Törnqvist

Är det dags att sälja?

Den 22 augusti hade vi upplevt 3 453 dagar av stigande aktiekurser enligt SP500-indexet i USA. Det är ett nytt världsrekord eller en andraplacing, beroende på vem man frågar. Den uppgång, som slutade med teknologibubblan i mars år 2000, varade hela 4 494 dagar, men somliga anser att en rekyll på 19,9 procent år 1990 avbröt denna uppgång, trots att 20 procent oftast anses vara gränsen mellan en rekyll och börsnedgång. Sedan mars 2009 har SP500-indexet i alla fall stigit fyrfaldigt, till följd av stark vinsttillväxt, låg inflation, lämplig ekonomisk tillväxt och världsrekord i centralbanksstimulans. Ska man alltså sälja nu?

Vi har en solklar bubbla på räntemarknaden, eftersom negativa räntor på statsobligationer helt enkelt måste vara en bubbla. Börsens nuvarande höga värderingsnivå kan enkelt motiveras med vår nuvarande faktiska ränteomgivning, så vi har ingen bubbla på börsen. USA har inlett sina räntehöjningar, men det tar år innan ECB och Bank of Japan kan följa efter, så vi kommer globalt att ha mycket låga räntenivåer ett bra tag till. Ska man vara rädd för börsen?

Glädjelös uppgång

Ken Fisher, en känd fondförvaltare, har kallat denna uppgång för den mest glädjelösa uppgången i världshistorien. Under aktieboomen 1987–2000 flödade champagnen på Wall Street medan SP500

steg 417 procent eller i genomsnitt 19 procent per år. I den nuvarande uppgången har SP500 hittills stigit 323 procent eller i genomsnitt 16,5 procent per år, medan man mestadels hört klagovisor av finansfolket och finanspressen, som varnat för instundande svåra tider och krasch.

Inte ens rekordlåg volatilitet har framkallat några större glädjetjut, trots att investerarna borde njuta av en låg risknivå. Kommer den nuvarande uppgången att fortsätta och bli ett nytt obesträtt längdrekord? Vi har i så fall cirka tre år kvar av uppgången, en lång tid att vänta för den som redan sålt.

I en historisk parallell hade **Isaac Newton**, den brittiska vetenskapsmannen som skapade tyngdlagen, i början av år 1720 gjort goda vinster, då han som räknekunnig investerare sålt sina aktier i South Sea Company. South Sea Company hade under tidigt 1700-tal beviljats monopol på handeln med Sydamerika och dess aktiekurs hade på några månader stigit från 100 pund i slutet av år 1719 till 128 pund i januari 1720, 175 pund i februari, 330 pund i mars och 550 pund i slutet av maj.

Den räknekunnige Newton tyckte priset blev för högt, varvid han sålde sina aktier, men då kursen fortsatte att stiga, tog girigheten över och han köpte in sig i bolaget på nytt, för alla sina pengar. I början av augusti 1720 nådde kursen nästan 1 000 pund, men sedan kom kraschen, varvid

Isaac Newton blev så gott som utblottad. Efter kraschen lär han ha sagt, att "jag kan kalkylera stjärnornas rörelser, men inte mänsklig galenskap".

Tokrally väntar

Klagovisorna, kraschvarningarna, den låga volatiliteten och också min rubrik "Är det dags att sälja?" tolkar jag som att många är rädda. Antagligen sitter de med låg aktievikt i sin portfölj och hoppas egentligen på ett köptillfälle. Detta låter lugnande för marknaden. Det är värre då galenskapen tar över, placeringarna är giriga och tidningarna är fyllda av köpråd. Inte ens differentialkalkylens fader, Isaac Newton, klarade av att stå vid sidan och beskåda galenskapen, trots att han redan sålt en gång. South Sea Company hade satts upp av politikerna för att arrangera krigsfinansiering, så bubblan fanns den gången, precis som nu, i statsfinanserna.

Bubblor brukar inte spricka då många är rädda, därför tror jag personligen mera på ett kommande tokrally på börsen, än att börsen skulle svänga ner. Men himlen kan naturligtvis falla ner över våra huvuden, framförallt med det politiska världsläget vi har idag. Politikerna världen över gör sitt yttersta för att inte förlora nästa val, men om de ställer till det för räntemarknaden, där bubblan finns, går ju dagens värdering på aktiemarknaden inte heller att motivera.

Hole-in-one igen

Årets säsong blev den aktivaste i Golfgillarnas historia. Liksom i fjol deltog över 100 spelare i Golfgillarnas tävlingar. Årets spelplan omfattade totalt 23 tävlingar av vilka 19 var GG Tourens deltävlingar.

I skrivande stund återstår den sista och avgörande tävlingen av GG Touren på Pickala Seaside. I den gula klassen har **Tom Strömberg** med mycket konsistent spel redan tagit hem segern. I den röda klassen är allt fortfarande öppet.

Mästerskapet spelades i år på Tali med 61 deltagare. Årets mästare var **Thomas Hallbäck** med utmärkta 79 slag. Gillepokalen, som man spelar om som Stableford vann **Stefan Relander** med 34 p.

Kräftgolfen spelades som matchplay också i år på Tapiola Golf.

Golfgillarna arrangerade dessutom två Far- och son-scramble-tävlingar som väckte tämligen stort intresse. Klanen Wiik segrade i båda tävlingarna och representerades av far, son och sonson, det vill säga **Nalle, Kim och Elias Wiik**.

Också i år har en hole-in-one gjorts. **Christer Sjöblom** stod för den bravaden på Master 11.9.

Veteranpokalen vann **Kaj Lindberg** på Ringside 18.9.

Hoppas så många som möjligt ställer upp på Säsongavslutningen i Donatorn 17.10 klockan 18.00. Vi summerar då säsongen 2018.

Bengt Sjöblom
golfhöfvdning

Auktioner kryddar Frimärksgillet

Frimärksgillet sammankommer en gång i månaden under vår- och höstterminen, alltså åtta gånger per år. I medeltal brukar 9–11 personer delta i mötena som försiggår antingen i Sinebrychoff- eller Hartwallkabinettet. Efter själva mötet hålls ett föredrag om filateli, varefter följer en auktion av material som medlemmarna tagit med sig.

Auktionsobjekten kan bestå av enskilda märken, serier, postfriska eller stämplade, FDC-kuvert, årsatser, album, insticksböcker, gamla kataloger, förstoringsglas, pincetter, frimärksfickor och liknande rekvisita. Man har med sig en prydlig, maskinskriven lista över auktionsobjek-

ten och de numrerade posterna sätts på cirkulation bland deltagarna genast vid mötets början så att alla har möjlighet att bekanta sig med materialet innan auktionen börjar.

Alla objekt förses med en limit som vanligen varierar mellan en och tio euro beroende på objektets värde. En tumregel är att limiten vanligen utgör 10–15 procent av märkets eller seriens officiella katalogvärde, vilket ofta också är frimärkshandlarnas utförsäljningspriser.

En medlem för bok under auktionen och inropen betalas kontant. Auktionsförrättaren kan genom sitt eget agerande få deltagarna att trissa upp priserna. En

gammal, sliten cigarr- eller cigarrettask med äldre märken av varierande ursprung, ju äldre desto bättre, en såkallad fyndgruva, kan få priset att stiga till oanade höjder. Vanligen går dock objekten till utropspriset eller lite över, och ofta blir en del av auktionsmaterialet osålt. Några större summor är det sällan fråga om, men själva auktionen upplevs av medlemmarna som en extra krydda som sätter färg på själva mötet. Det finns alltid någonting av intresse att ropa in, så att luckorna i albumet eller samlingen småningom fylls.

Text: Finn Sumelius

Foto: Kim Björkqvist

Vinklubben njöt stort

Vinklubben arrangerade en uppskattad mat- och vinmiddag på Restaurang Vinkkeli den 11 september. Vi var 45 deltagande bröder avec som avnjöt god mat och många verkligt fina viner, bland annat denna magnum Amarone som **Gustav Båsk** visar. Kanske återkommer Vinklubben med liknande evenemang.

Fredagen den 26.10 ordnar Vinklubben sin första reguljära tasting i Donatorn. Då berättar **Sten "Trolle" Lindgren** om viner från Australien.

Ny Chef de cuisine

Nyblivne trebarnspappan **Tomi Järvinen**, 33, har tillträtt som köksmästare i Cantina Wests kök i gårdsbyggnaden. Senast basade han för matutbudet i hotell- och nöjescentret Flamingo.

– En utmaning! Säger han om det nya jobbet att vid sidan av tex-mex-maten tillreda nåt extra för Gillemedlemmarnas kräsna smaklökar.

Järvinen har arbetserfarenhet från krogar både i Lappland och på spanska solkusten och innan det marinerades han i flera år i restaurangkök i norra Savolax på orter som Kuopio, Varkaus och Idensalmi.

Sitt nya värv inledde Tomi Järvinen med pappaledigt, men från andra veckan i september har det blivit nya grepp i klubbmenyn och torsdagens middagar.

Han är lovande. Det tog inte mer än fem minuter att övertyga honom om att lövbiff är nåt som absolut skulle återinföras på listan. Vips var den där till ett facilt pris!

Köksmästare Tomi Järvinen är ny chef i Cantina Wests kök.

Text & foto: **Matts Dumell**

Har du flyttat?

Meddela din nya adress: telefon 09 669 798 eller info@handelsgillet.fi

FORMTEX OY
Clothes for Gentlemen

FESTKOSTYMER

- Frackar
- Smokingar
- Festskor
- Tillbehör

Beställa Boken:
SaknadSoldat.com

www.frakki.fi

Kontakta Br. Charles Elmgren
info@formtex.fi eller 0400 440899

Åkerfynd

Det här silvermärket hittade **Jarkko Numminen**, som har metallletning som hobby, i en åker i Nedre Malm i somras. I tiderna låg här ett gästgiveri, vilket kan förklara varför en Gillebroder tappat sitt märke just här.

Märket präglades till Handelsgillets 50-årsjubileum för 111 år sedan.

Foto: Jarkko Numminen

HANDELSGILLET GRATULERAR

Guvénius Berndt, vd
70 år 1 oktober

Olsson Pontus, jur.kand.
70 år 5 oktober

Sundholm Kim, translator
60 år 5 oktober

Feldt Kurt, DI
75 år 6 oktober

Creutz Svante, DI
70 år 8 oktober

Lund Niklas, merkonom
60 år 9 oktober

Relander Stefan, lic.oec.
75 år 11 oktober

Forstén Bengt, ing.
75 år 12 oktober

Wildtgrube Fredrik, M.Sc.Econ.
40 år 13 oktober

Söderström Bertel,
övermaskinmästare
80 år 14 oktober

Werner Erik, Överstelöjtn. i.a.
70 år 15 oktober

Åberg Per-Olof, ing.
75 år 18 oktober

Bäckström Kaj, DI
75 år 19 oktober

Selenius Börje, entreprenör
80 år 29 oktober

Johansson Sten, vd
60 år 2 november

Hällström Per, merkonom
75 år 11 november

Ekström Staffan, ing.
75 år 12 november

Hollander Kaj-Christian
75 år 13 november

Wallgren Lars, tekniker
75 år 16 november

Bäckström Kim, vd
75 år 17 november

Mickwitz Birger, ing.
80 år 24 november

Wardi Finn, fil.kand.
70 år 25 november

Sundström Henrik G., pens. vd
75 år 26 november

Hamberg Krister, DE
75 år 29 november

Svanljung Rolf, vd
75 år 30 november

Salonen Janne, EM
60 år 3 december

Gylling Christoffer, DE
70 år 4 december

Ervast Paul, pensionär
75 år 7 december

Räihä Robert, EM
60 år 8 december

Österman Björn, EM
85 år 8 december

Schütt Christian, skräddare
60 år 9 december

Hackman Thomas, DI
70 år 11 december

Historieklubb planeras

Vi har för avsikt att grunda en ny klubb på Gillet, Historieklubben.

Tanken är att på våra möten diskutera historiska händelser och lyssna på föredrag. Dessutom planerar vi att göra exkursioner och besöka museer.

Är du intresserad att delta och bli medlem? Ta kontakt med **Folke Wallenius**, telefon 050 32 69 009 och e-post sfhwallenius@gmail.com eller **Kaj Nordström**, telefon 040 505 63 86 och e-post kaj.nordstrom@futureskills.fi.

Svenska småbruk och egna hem Ab

PB 35, 10211 Ingå, Ola Westmansallé 5
tfn (09) 644 761, 0400-477 008
fax (09) 601 262

Valmöte

Handelsgillets föreningsmöte, valmötet hålls torsdagen den 11 oktober klockan 18.00. Behandlas ärenden enligt § 14 i föreningens stadgar.

Höstens frukostseminarier

Torsdagen den 25 oktober: **Alf Rehn**.
Onsdagen den 28 november: **Fredi Palmgren**.

Mera information på handelsgillet.fi

Posti Green

Byggföretag

Nikkilän Huolto Oy
tfn 0400-202 090

Restauranger

Restaurang Cantina West
www.cantinawest.fi

Festkläder

**Frackar i olika material,
nu också ylle!**

Kontakta Br Charles Elmgren
info@formtex.fi eller 0400 440 899

formtex.fi

Ventilation

Robovent Kb
tfn 044-5606087
roboventdick@gmail.com

Takarbeten

Solvikin Kattohuolto Oy
erik.ettala@solvikinkattohuolto.fi
solvikinkattohuolto.fi
tfn 040 579 819

Ekonomiadminstration

Firma S-O Öhman
0400-440837
stig-olof.ohman@kolumbus.fi

Havets delikatesser

Frisch Haus Finland Oy
www.ayriaistukku.fi

Advokatbyråer

Rehn & Co Ab
Gillebroder Olof Rehn
tfn 09 668 9650
www.rehnco.fi

Inredningstextiller och tapeter

Lauritzon & Co Ab

Parkett

Parkett G Lytz
tfn 09-66 11 44

Annonser

bo.gerkman@tilinurkka.fi